

ATEA en zijn activiteiten in de jaren 1920 in Griekenland.

1. Situering

Voor de eerste wereldoorlog had ATEA een aantal internationale klanten, zoals werd bericht in “Fragmenten uit de ATEAgeschiedenis”. Installaties werden uitgevoerd in landen zoals Rusland, Italië, Duitsland, Polen, Mexico en vele andere.

Tijdens de eerste wereldoorlog was het bedrijf afgesneden van zijn markten, had ook toevoerproblemen van grondstoffen, en werd het deels leeggeroofd door de bezetter. In 1917, bij het 25 jarig bestaan van het bedrijf werd het dan ook gesloten.

2. Na de eerste wereldoorlog

Na de eerste wereldoorlog werd het bedrijf heropgestart onder de naam “The New Antwerp Telephone and Electrical Works”, en zorgde opnieuw voor internationale expansie. Belgisch Congo was een “natuurlijke” klant als Belgische kolonie, getuige hiervan zijn de telefoontoestellen voor gebruik in de tropen in de catalogi.

Tegelijk begon de automatisering van de telefonie doorgang te vinden, en ATEA ging een associatie aan met de Engelse firma RAT (Relay Automatic Telephony) en installeerde bijvoorbeeld in 1923 in Spanje een eerste automatische telefooncentrale bij een overheidsinstelling.

Pogingen om daar voet aan wal te krijgen mislukten, politieke invloed zorgden ervoor dat ITT hier het leeuwenaandeel kreeg.

In 1926 probeerde NATEW in Griekenland een marktaandeel te bekomen.

3. The Greek connection

In 1926 werd Griekenland bestuurd door een dictatoriaal regime onder leiding van generaal Pangalos.

Griekenland wilde zijn telefonienetwerk automatiseren, doch had de kennis niet in huis, en zocht daarom internationaal naar een leverancier. Die zou niet alleen de apparatuur leveren, het netwerk opbouwen, onderhouden en uitbaten met een lokale partner, maar ook de hele zaak financieren. Het initiatief werd genomen door de minister van transport Anastasios Tavoularis.

Twee internationale kandidaten boden zich aan:

1. Siemens & Halske uit Duitsland (S&H)
2. The New Antwerp Telephone and Electrical Works (NATEW) uit België, bij ons beter bekend als ATEA.

Minister Tavoularis voerde gesprekken met S&H in april 1926, doch uiteindelijk werd in mei 1926 tot eenieders verbazing het contract toegewezen aan NATEW. S & H, het reuzenbedrijf uit Berlijn, had immers sinds 1908 een licentie van Strowger telefooncentrales, terwijl NATEW zijn ervaring eerder beperkt was. Had NATEW wellicht betere lokale contacten die konden lobbyen? Immers zijn lokale vertegenwoordiger

was Athanasios Bodossakis' een steenrijke Griekse ondernemer met veel invloed en connecties¹.

NATEW richtte samen met de Griekse overheid een lokaal overheidsbedrijf op met de naam A.E.T.E.: **Anonymous Elliniki Telephone Etairia** (Etairia is Grieks voor "Company"), die het Griekse automatische telefoonnet zou opbouwen, uitbaten en onderhouden.

4. Oktober 1926: ATEA krijgt een nieuwe eigenaar

ATEA gebruikte totdan toe de technologie van het Britse RAT voor automatische telefooncentrales. Die was steengoed en betrouwbaar, maar was peperduur voor grotere centrales. Er moest dus een alternatief worden gevonden om dit project tot een goed einde te brengen.

Een Brussels ingenieursbureau deed een onderzoek op de markt van automatische telefonie. Uiteindelijk werd in oktober 1926 een akkoord gesloten met de Brits/Amerikaanse holding "Associated Telephone and Telegraph" die ook Automatic Electric in Chicago, USA en ATM Liverpool, UK in zijn portefeuille had. Deze holding besloot ATEA over te nemen, om zo de telefoniemarkt op het Europees vasteland te kunnen veroveren.

Voor ATEA was het ook een goede zaak, want zo kreeg het artisanaal telefoonbedrijf toegang tot de hypermoderne Strowger technologie voor telefooncentrales, en kon de fabriek voor telefoontoestellen worden omgebouwd tot een industriële onderneming, dank zij de internationale knowhow.

October 18, 1926]

COMMERCE REPORTS

159

Greek Telephone Developments.

It is reported that the Associated Telephone & Telegraph Co., an American corporation, on behalf of itself and British interests, acting in cooperation with

the Banque d'Outremer, of Brussels, has acquired important interests in the new Antwerp Telephone and Electrical Works, of Antwerp, Belgium. This last-named company, in cooperation with Siemens Brothers & Co. (Ltd.), of London, has secured a concession for building and operating a telephone system in Greece. Siemens Bros. are said to have half an interest in this concession. Engineers and financial representatives of the Associated Telephone & Telegraph Co. are now studying the concession and it is expected that they will soon decide whether they will join with Siemens Bros. and the New Antwerp Telephone & Electrical Works in financing the enterprise. (Commercial Attaché William L. Cooper, London, September 8.)
See also—

Figuur 1: Artikel in "commerce reports, a weekly survey on foreign trades," 18 oktober 1926

In de aankondiging van de overname (zie Figuur 1) was gemeld dat de nieuwe eigenaar dit contract met Griekenland grondig zou evalueren, zowel technisch als financieel.

¹ In 1973 werd het omvangrijke fortuin van deze man ondergebracht in de "Bodossakis Foundation", een stichting die goede doelen ondersteunt, vooral in Griekenland, zie <http://www.bodossaki.gr/en/about/about-us>

5. Griekenland kreeg een nieuwe regering

In juli 1926 werd het dictatoriaal regime van Generaal Pangalos (aan de macht sinds juni 1925) vervangen door de democratische regering onder leiding van Zaïmi.

Deze nieuwe regering wilde komaf maken met geruchten over duistere praktijken van haar voorganger, en stelde een gedragscode op voor ministers. Tegelijk voerden zij onderzoek naar het aanwenden van publieke gelden door de vorige regering.

Na onderzoek besloot de senaat in juni 1928 om de voormalige minister van Telecommunicatie Tavoularis te arresteren gezien hij 45000 GBP (Britse pond) had aangenomen van NATEW en zijn lokale vertegenwoordiger de steenrijke Bodossakis. Men had door dit smeergeld de gunning toegewezen aan NATEW, in plaats van aan Siemens & Halske, dat in feite een beter aanbod had. Bovendien werd zijn naam genoemd in een zaak van veel te dure auto's voor de post. Corruptie is van alle tijden!

Voormalig minister Tavoularis moest naar de gevangenis, doch in 1930 was er een 30-koppig comité dat besloot dat gezien Tavoularis had moeten werken onder dwang van dictator Pangalos, hij moest worden vrijgelaten. Het was maar een nipte meerderheid die Tavoularis uit de gevangenis deed ontslaan.

Tijdens de tweede wereldoorlog maakte Tavoularis zijn comeback. In de door de Duitsers geïnstalleerde regering aanvaardde hij de functie van minister van Binnenlandse zaken en Openbare Veiligheid. Was hij een opportunist eerste klas?

Voor zover we hebben kunnen uitvissen heeft Tavoularis nooit voor zijn daden betaald. Bovendien weten we niet of NATEW of zijn vertegenwoordiger Bodossakis veroordeeld zijn en hoe. Het zou wel eens kunnen dat de invloedrijke Bodossakis misschien wel een boete heeft betaald, maar dat hij door zijn connecties nooit in de gevangenis is beland.

Werd NATEW zelf ook veroordeeld? Who knows! Of hebben ze de hete aardappel aan hun lokale vertegenwoordiger doorgegeven?

6. Wat is er met het Griekse contract gebeurd?

In 1930 werd het contract toegewezen aan Siemens & Halske, dat meerderheidsaandeelhouder werd in het heropgerichte A.E.T.E., dat nu T.N.A.E.T.E. werd genoemd (The New. A.E.T.E.).

Door dit contract kreeg Siemens & Halske het privilege om via het overheidsbedrijf TNAETE het opbouwen, uitbaten en onderhoud van het Grieks automatisch telefoonnet uit te werken.

Het telegrafienet, zowel bedraad als draadloos, werd toegewezen aan het Engelse Eastern Telegraph.

7. The missing link

Toen ik de geschiedenis van ATEA aan het uitzoeken was, was dit een stukje uit de puzzel dat ik miste. In 1926 had NATEW dit contract in de wacht gesleept, maar in 1930 bleek Siemens & Halske de taak te hebben overgenomen. Hier was duidelijk

een missing link! Waarom die overgang? In de Siemens archives in München vond ik heel wat documentatie, maar die was vanop afstand niet raadpleegbaar.

Hoe is dit nu opgelost?

Op internet vond ik een aantal teksten in het Grieks over deze zaak, en hoewel ik in de humaniora oud-Grieks heb gestudeerd, kon ik daar kop noch staart aan krijgen. *Google translate* gaf een indicatie dat er smeergeld was betaald, maar de vertalingen waren niet altijd even duidelijk.

Via een oproep op een forum van telefoonhistorici zocht ik naar een persoon met een achtergrond in telefonie, die zowel Grieks als Engels (of een andere Westerse taal) kende. Zo bracht iemand op dat forum mij in contact met **Tassos Koumouzelis** uit New York. Zoals u kunt vermoeden is Tassos van Griekse afkomst, en bovendien is hij gepensioneerd werknemer van Nortel, dus iemand met het juiste profiel voor dit project.

Ik bezorgde hem de Griekse teksten en de verbasterde Google translate vertaling, en hij kon voor mij de zaak correct interpreteren.

Dus dank zij Tassos is deze tekst tot stand gekomen, waarvoor hartelijk dank.

Mortsel, 3 juni 2015.

Jan Verhelst